

Onderwijsraad Antwerpen

Lokale visietekst BREDE SCHOOL

1. Waarom deze lokale visietekst?

Het thema 'brede school' is brandend actueel. Er groeien allerlei initiatieven. De overheid subsidieert en ondersteunt projecten, er is ruimte voor creativiteit en experiment. Maar dit enthousiasme brengt ook een wildgroei met zich mee: het begrip 'brede school' wordt te pas en te onpas gebruikt en dreigt een vlag te worden die al te veel ladingen dekt.

Met dit document wil de Onderwijsraad Antwerpen een bijdrage leveren om tenminste op Antwerps niveau wat eenheid te krijgen in het gebruik van de term brede school. Het debat moet gevoerd worden om een zekere overeenstemming te bereiken over wat een brede school wel en niet is. De Onderwijsraad Antwerpen nodigt alle relevante partners uit om op basis van deze tekst een gesprek te voeren over de betekenis en mogelijkheden van het concept brede school en de rol van alle betrokken partners.

De specifieke grootstedelijke context speelt een belangrijke rol in het Antwerpse brede schoolgebeuren. Maar de stad is geen eiland. Ook de Vlaamse overheid subsidieert en begeleidt projecten. Ook daarbuiten bestaan zeer diverse vormen van brede scholen. De contacten met deze initiatieven en ideeën en de goede samenwerking met andere actoren op het terrein voeden het Antwerpse brede schoolproject.

Voor de Onderwijsraad Antwerpen vertrekt de idee van een brede school vanuit onderwijs. Een brede schoolwerking is een concept dat een pedagogische meerwaarde kan betekenen en op de eerste plaats wil bijdragen aan het leerproces van de kinderen en jongeren.

2. De maatschappelijke context.

Scholen worden met steeds nieuwe verwachtingen geconfronteerd. Zo worden zij in toenemende mate geconfronteerd met:

- verwachtingen van de overheid
- vragen van ouders over opvoeding
- een gezinsomgeving die opvoedkundige taken niet altijd kan waarmaken
- vragen van de plaatselijke gemeenschap over veiligheid, verantwoordelijkheid en normbesef, zinvolle vrijetijdsbesteding in een veilige omgeving...

Als grootste stad van Vlaanderen voegen we daar voor Antwerpen nog enkele specifieke elementen aan toe:

- een groot aantal scholen op een relatief kleine oppervlakte
- een zeer divers onderwijslandschap: alle leeftijden en bevolkingsgroepen zijn er vertegenwoordigd en er is een zeer ruim aanbod van uiteenlopende opleidingen.
- talrijke organisaties en verenigingen, actief op diverse terreinen (cultuur, sport, welzijn,...).
- maatschappelijke uitdagingen en achterstellingsmechanismen
- een rijke leer- en leefomgeving

Deze verscheidenheid en de vele mogelijkheden in de stad maken Antwerpen tot een plek waar de brede school zich bij uitstek kan ontwikkelen. Daarbij vereist de diversiteit van het publiek onderwijsvormen die zo veel mogelijk kansen scheppen voor iedereen.

Scholen alléén kunnen niet inspelen op al deze verwachtingen. Ook andere instanties moeten inspanningen leveren. Diverse sectoren (welzijnswerk, jeugdwerk, tewerkstellingsinitiatieven, milieuverenigingen, buurthuizen, sportverenigingen, culturele verenigingen,.....) moeten samenwerken met het onderwijs om deze uitdagingen aan te gaan. Vele van deze organisaties voelen ook de behoefte aan samenwerking met de scholen. Want zowel op scholen als bij de andere partners leeft het gevoel slechts bezig te zijn met een deelaspect of een deelprobleem in de opvoeding van kinderen.

Het begrip brede school past dus perfect in de huidige maatschappelijke context. Een onderwijs enkel gericht op leren binnen de schoolmuren volstaat niet meer en komt ook niet tegemoet aan de eisen en verwachtingen van de maatschappij. In toenemende mate vraagt men de school om niet alleen oog te hebben voor het verwerven van kennis en het ontwikkelen van vaardigheden maar ook voor de lichamelijke, sociale, culturele en emotionele ontwikkeling van de jongere. Een ruime leer- en leefomgeving die een goede samenhang biedt tussen cognitieve, sociale en (re)creatieve activiteiten schept ruime ontplooiingskansen en komt op de eerste plaats de kinderen en jongeren ten goede.

3. Een poging tot omschrijving: doelen en kenmerken van een brede school

De brede school is nooit een doel op zich. Het is een manier van werken die mogelijkheden uit verschillende sectoren samenbrengt. Zij ondersteunt de **ononderbroken zorg voor de ontwikkeling van kinderen en biedt brede ontwikkelingsmogelijkheden aan – vaak ook voor anderen**. Zo kan een brede school bij voorbeeld ook bijdragen tot het beter samenleven in de buurt of ouders nauwer betrekken bij het schoolgebeuren.

Schoolleiding, schoolteam, leerlingen, ouders en partners bepalen zelf welke invulling ze aan een specifieke brede school geven. Voor dit concept, dit samenhangend netwerk van toegankelijke, goede voorzieningen in de stedelijke context, bestaat **geen algemeen geldend recept**. Een brede school moet vorm krijgen vanuit een analyse van de lokale behoeften, mogelijkheden en beperkingen maar ook vanuit de koers die de school tegenover deze lokale situatie wil varen.

Een brede school is nooit af, ze is **een permanent groeiproces**. Het actieplan in functie van de plaatselijke noden en mogelijkheden moet tijdens de werking regelmatig aangepast worden. Dit betekent niet dat er geen **continuïteit** moet zijn. Een school die bijvoorbeeld focust op ouder- en buurtbetrokkenheid zal zich verdiepen op dit werkterrein. Er kunnen nevenactiviteiten ontwikkeld worden, maar voortdurend van focus veranderen zou ongeloofwaardig zijn. Ook intern is de uitbouw van een brede school een groeiproces. Het schoolteam motiveren en alle neuzen in dezelfde richting krijgen kan niet op een dag gerealiseerd worden.

Een brede school kan dus vele gedaanten aannemen, maar ze heeft altijd minstens de volgende **basissenmerken**:

1. De brede school streeft naar een krachtige en veelzijdige leer- én leefomgeving en grijpt maximaal de leerkansen aan die ontstaan in de veelheid van stedelijke contexten. De leefwereld van de jongeren en de omgeving dienen als uitgangspunt. Omdat dit sterk tijd- en plaatsgebonden is bestaat er geen uniform model. In de vrije tijd van kinderen en jongeren zitten veel aanzetten tot leren. Het is belangrijk dat terug te koppelen naar de klas. Maar de spontaneïteit van deze vrije tijd mag niet “schools” worden. Een brede school stimuleert en verbindt precies de ervaringen en competenties die kinderen en jongeren overal verwerven, zowel binnen formele als informele verbanden. **Diversiteit, verbindingen en participatie** zijn essentieel om een ruime leer- en leefomgeving te realiseren. De wisselwerking tussen verschillende leer- en leefervaringen versterkt het leren en motiveert kinderen en jongeren. Verscheidenheid is hierbij een sleutelelement.

2. Een goede sociale inbedding van de school is noodzakelijk om deze krachtige leer- en leefomgeving te realiseren. De school als geheel is betrokken op wat er leeft bij de doelgroepen, bij de partners en in de omgeving. De concrete invulling hangt af van de plaatselijke situatie. Kleuter- en lagere scholen richten zich vaker – maar niet uitsluitend – op de directe buurt. Op deze manier wordt bijvoorbeeld het beeld dat buurtbewoners van de kinderen hebben flink bijgesteld. Ook zien we waardevolle intergenerationele contacten ontstaan. Met oudere leerlingen focust men eerder op de ruimere omgeving. Het afstemmen van leerinhouden op de tewerkstellingsmogelijkheden in de stad is hiervan een mooi voorbeeld.

3. Een brede school is een netwerk van partners die inhoudelijk samenwerken en een gemeenschappelijk gedragen doelstelling nastreven. Dit samenwerkingsverband groeit spontaan, van onderuit en op vrijwillige basis. Alle partners nemen taken en verantwoordelijkheden op om de doelstellingen te behalen. Zo verhoogt het draagvlak van de school. Een **minimum aan organisatie en structurering** is hierbij onontbeerlijk maar mag niet verstikkend werken, noch voor de individuele keuzevrijheden van kinderen of ouders, noch voor de werking van de betrokken partners.

Op deze manier versterkt de brede school de integrale benadering van de ontwikkeling van alle kinderen en jongeren. Dit neemt niet weg dat ze in het bijzonder oog moet hebben voor kansarme kinderen, precies omdat ook zij gelijke rechten moeten kunnen genieten. De term ‘breed’ betekent immers ook dat alle kinderen uit alle geledingen van de maatschappij een toegankelijk aanbod aan kansen en mogelijkheden voor hun persoonlijkheidsontwikkeling moeten krijgen.

4. Iets concreter : wat kan de term ‘breed’ betekenen?

Om van een brede school te kunnen spreken moeten de drie bovengenoemde basiskennmerken aanwezig zijn. Een brede school werkt altijd in functie van de plaatselijke noden en mogelijkheden. Er zullen dus nooit twee identieke brede scholen bestaan. Hier volgen enkele voorbeelden van accenten mogelijk in een brede school werking. Een initiatief kan kiezen voor een van de onderstaande profielen, ook mengvormen zijn mogelijk.

De school bouwt een netwerk uit met het oog op:

- Een **brede waaier van opvoedingsdimensies**: cognitief, sociaal, emotioneel, fysiek, creatief,... Vergelijk het met het ‘levensbreed leren’. Om een evenwichtige ontplooiing van elk kind te kunnen garanderen is er aandacht voor het oefenen van competenties in verschillende situaties. Zo leren bij voorbeeld kinderen omgaan met assertiviteit in een formele situatie (op school, in de klas) en ook in een informele context (in de sportclub, in de jeugdbeweging). Er is ook aandacht voor een goede wisselwerking tussen de vrije tijdsactiviteiten en het les gebeuren (bij voorbeeld: een taalles rond fotografie wanneer de plaatselijke jeugdwerking een fotowedstrijd organiseert).
- Een **brede zorg**. De organisaties rond de school bieden een ruim aanbod van diensten (materieel, cultureel, recreatief, op welzijnsvlak) om het rendement van onderwijs te maximaliseren. De samenwerking met anderen betekent hier een hulpmiddel voor de school: door een beroep te kunnen doen op partners krijgt de school hulp bij het uitvoeren van bepaalde taken.
- Een **brede gemeenschap rond de school**. Niet alleen kinderen maar bijvoorbeeld ook hun ouders of de buurt of relevante organisaties in de stad of schoolomgeving worden als doelgroep benaderd. Op die manier kan een brede school werking bijdragen tot meer verdraagzaamheid en veiligheid in de buurt.
- Het verbeteren van de doorstroming (**doorgaande lijn**). Kinderen en jongeren moeten vlot de overgangen in onderwijs kunnen maken, waarbij opvoeders/leerkrachten opgebouwde kennis over kinderen doorgeven. Bij oudere leerlingen wordt expliciet gewerkt rond studie- en beroepskeuze, met bijzondere aandacht voor de mogelijkheden die de omgeving biedt.
- Een **breed tijdvenster** als focus voor opvoeding : de zorg van de school beperkt zich niet tot de klassieke lestijden, maar spreidt zich uit over schooltijd en vrije tijd. Zonder partners geen brede school – Dit springt hier onmiddellijk in het oog!

Verbindingen tussen de verschillende activiteiten en leefsituaties (zonder daarom afbreuk te doen aan ieders eigenheid) scheppen vaak extra aangrijpingspunten voor het klasgebeuren en de begeleiding van de jongeren.

5. Het draagvlak van de school

De brede school versterkt een integrale aanpak van de opvoeding van de jongeren. Ze doet daarvoor een beroep op een netwerk van partnerorganisaties om de kernopdracht van het onderwijs zelf niet in het gedrang te brengen.

Een school alleen kan dus nooit een brede school concept realiseren. De **samenwerking met andere partners** is absoluut noodzakelijk. Samenwerking betekent hier wel degelijk verdeling van het werk. Zeker in de beginfase brengt de brede school veel extra werk met zich mee. Vaak moet dit door de schooldirectie gebeuren die al een zwaar takenpakket heeft. Ook leerkrachten krijgen extra taken. In de praktijk zien we dat wanneer de eerste resultaten van de werking zichtbaar worden de betrokkenheid toeneemt.

Een brede school is een **groeiproces**. De in punt drie opgenoemde basiskenmerken moeten aanwezig zijn. Maar men kan klein beginnen. Een goede samenwerking met enkele partners kan een prima start zijn. Hetzelfde geldt voor de coördinatie van het project en de betrokkenheid van het schoolteam. Ook die moeten groeien.

6. Tot slot.

De Onderwijsraad Antwerpen erkent met dit document duidelijk de opportuniteiten die een brede school werking biedt.

Een brede school kan het welbevinden van kinderen en jongeren verhogen en bijdragen tot het wegwerken van factoren die het leren bemoeilijken. Dit komt ongetwijfeld de onderwijskansen van de jongeren in onze stad ten goede.

De inhoud van de term brede school moet echter bewaakt worden om het project alle kansen te geven.

Met dit doel voor ogen nodigt de Onderwijsraad Antwerpen alle mogelijke brede school partners uit om het gesprek aan te gaan.

Contactgegevens voor het Antwerpse project

Lerende stad – Afdeling algemeen onderwijsbeleid

Stimuleringsfonds brede school

Open Onderwijshuis

Lange Gasthuisstraat 29 2000 Antwerpen

Telefoon: 03 201 33 40

Geraadpleegde literatuur

Brede school in Vlaanderen en Brussel

Visietekst door het Steunpunt Gelijke Onderwijskansen (GOK) Annelies Joos, Veerle Ernalsteen, An Lanssens, Marjan Engels

www.vlaanderen.be/bredeschool

Op deze site vindt u concrete informatie over de brede school projecten gesteund door de Vlaamse overheid en begeleid door het Steunpunt GOK. Verder vindt u er inhoudelijke informatie over het brede school gebeuren.

Naar een brede school in Vlaanderen, F. Pirard, L. Ruelens en I. Nicaise, Studie in opdracht van het Hoger Instituut voor de Arbeid, 2004, 236 p.

Interessante websites

www.antwerpen.be

(leren, onderwijsprojecten, fondsen, brede school)

www.hiva.be

Website van het beleidsgericht onderzoeksinstituut van de KU Leuven.

www.oberon-o-a.nl

Biedt diverse interessante publicaties en werkteksten rond het thema brede school.

www.bredeschool.be

Website van het expertisecentrum brede school Vlaanderen

www.bredeschoolnizw.nl

www.bredeschool.nl